

汉蒙语颜色词白与黑的象征

安吉

(上海交通大学, 国际教育学院, 上海 200030)

Хятад Монгол хэлний хар болон цагаан өнгөний бэлгэдэл

*Н.Наранбуян**

Товч агуулга

Өнгө нь хүн төрөлхтөний бодитоор хүлээж аван харж чаддаг дэлхий дээрхи нэгэн бодит зүйл бөгөөд хүн төрөлхтөний амьдралын салшгүй нэгэн хэсгээс гадна хүмүүний амьдрал тэр чигээрээ өөрөө төрөл бүрийн гайхамшигт өнгөөс бүрэлдэн тогтдог билээ. Дэлхий дээрхи олон үндэстэн болоод тэдгээрийн харилцан адилгүй амьдралын хэв маяг, соёл, нийгмийн ялгаанаас хамаарч өнгөөр утга санаа илэрхийлэн бэлгэдэх бэлгэдэл нь өөр хоорондоо харилцан адилгүй байдаг билээ. Энэхүү судалгааны ажил нь Хятад Монгол хэлэнд хамгийн түгээмэл хэрэглэгддэг өнгө болох цагаан болон хар өнгөний бэлгэдлийг харьцуулан судлаж тэдгээрийн ижил болон ялгаатай талыг олохыг хичээсэн билээ. Сэдэвтэй холбогдох материалуудыг судласны үндсэн дээр харьцуулан судлах аргыг түлхүү ашиглаж хийсэн болно.

Түлхүүр үгс: Хятад хэл, Монгол хэл, Өнгөний үгийн илэрхийлэх утга, Өнгөний үгийн бэлгэдэл

摘要

颜色是人们对客观世界的一种感知，人们的实际生活与颜色密切相关，人们生活在色彩之中。在人类语言里，存在着大量记录颜色的符号-颜色词。这些词语具有丰富的感情色彩和文化内涵。值得注意的是，在跨文化交流中、由于不同民族、不同文化背景，还有属于不同社会集团或社会阶层的成员，对各种颜色符号的感知是不一样的。不一样在语言学上具有积极的意义，它使得颜色具有多种联想意义。

本文章以汉蒙两种语言中的颜色词为研究对象，让我们了解到汉蒙两种语言中的黑与白的语义方面的异同与象征意义的异同。主要研究材料，结合对比语言学、语言认知学、语言学的相关理论及方法，从认知语义层面对中汉蒙颜色词进行了对比研究。

关键词：汉语、蒙语，颜色词语义，象征意义

* БНХАУ-ын Шанхай Жиао Тонг Их сургуулийн магистрант

引言

汉蒙两种语言中的颜色词的象征意义是非常丰富的，并且有些颜色词的象征义是多元的。一般则是用客观事物的具体颜色来象征某一些抽象的文化含义。

颜色是人们对客观世界的一种感知，人们的实际生活与颜色密切相关，人们生活在色彩之中。现代抽象派艺术的奠基人凡西里-康定斯基（Василий Кандинский 1866年12月16日-1944年12月13日）在所著的《论艺术的精神》中指出：“色彩直接影响着精神”。在人类语言里，存在着大量记录颜色的符号——颜色词。这些词语具有丰富的感情色彩和文化内涵。值得注意的是，在跨文化交流中，由于不同民族、不同文化背景或虽属于同一民族、同一文化背景、但分属于不同社会集团或社会阶层的成员，对各种颜色符号的感知是不一样的。这种不一样在语言学上具有积极的意义，它使得颜色词具有多种联想意义。

汉语颜色词“黑”象征意义

黑色表现三种特征：高雅、悲伤和与众不同。

黑给人的感觉是高贵、沉默、安静、莫测高深。象征着稳定、严肃、死亡。

黑色在汉民族的文化象征意义中，和红色、黄色、白色一样，也具有二重性的文化含义。既有褒义和贬义。

黑色和铁色相似，因此自古人们常用黑色象征“刚直、严正、坚毅、无私”等含义。如在戏曲脸谱艺术中，往往用黑水象征历史任务的刚直不阿、铁面无私等高尚品性。

人们又用黑色象征深沉。黑色和夜色相似，因而它又象征“神秘肃穆”等含义。在中国时尚人说黑色代表神秘，前卫的人说黑色代表酷，成熟的人说黑色代表庄重。喜欢黑色的人表明想与显得与众不同，拒绝与强制性。

早在周秦时期，在犯人的额上或脸上刻画或刺字，然后用黑墨涂之，这样可在犯人的脸上留下永远抹不掉的耻辱，因此黑色含有不光彩的附加意义。

蒙语颜色词“黑”象征意义

Хараа ихэт хар сүлдийн өчилд

Дөчин түмэн дэгэн сүлд бологсон

Дөрвөн хөлт хар сүлд”蒙语中黑色象征着丑陋恶劣、恶毒心。“Хар санаа-恶的、坏心眼、хар хүч хар дотортой-阴险、аймшигтай орчин 恶棍、хар элгийн -冷酷的”等。

蒙古叙事诗里用“黑”色来象征巨大的力量。一般指英雄的年龄、身体、宫和物体。如“хар хүч -黑力量”、“хар будан -云雾”、“хар шороо-黄土风”、“хар салхи-大风”等。

蒙语里的“黑”色除了表示恶意以外还表示其他的意义。所以对黑色有了不吉利的象征。两种语言中黑色是都不幸、恶毒的意义。

1.例如 *Ертөнцийн гурван хар* 世界上三黑诗:

Тостойгоор тогоо хар 锅底的油一黑

Билэгтэйгээс бэх хар 智慧上墨水一黑

在古代蒙古人看来,“*Дөрвөн хөлт хар сүлд*- 四脚黑国徽”中的内容,表示黑色人间的敌人和地狱鬼都有震慑的魔力。

汉语颜色词“白”象征意义

在中国文化中,白色是一个基本禁忌词,体现了中国人在物质和精神的摒弃和厌恶。

所以白色是枯竭而无血色、无生命的表示,象征死亡、凶兆。例如自古以来亲人死后家属要披麻带孝(穿白色孝服)办“白事”,要设白色灵堂,出殡时要打白幡。

白色的心理功能在其发展过程中由于受到政治功能的影响,又象征腐朽、反动、落后,如视为“白专道路”。

它也象征失败、愚蠢、无利可得,如在战争中失败的一方总是打着“白旗”表示投降,称智力低下的人为“白痴”,把出力而得不到好处或没有效果叫做“白忙”、“白费”、“白干”等,它还象征奸邪、阴险,如“唱白脸、白脸”奸雄。最后,它还象征知识浅薄、没有功名,如称平民百姓为“白工”、白衣、白身”等等、

西方文化中的白色象征意义主要着眼于其本身色彩,如新下的雪、新鲜生奶及白荷花的颜色。西方人认为白色高雅纯洁,所以它是文化中的崇尚色。它象征纯真无邪,如 1) 纯洁的心灵

(*цагаан сэтгэл*), 2) 新娘穿白礼服的婚礼 (*хуримын цагаан хувцас*);

它又象征直、诚实, 1) 正直的精神,高尚 (*эрхэмлэх*)、有教养的人, 3) 廉洁、诚实;

它们也象征幸运、吉利,如 1) 某人生活中的吉日之一 (*амьдралын минь азтай өдрийн нэг*), 2) 有天使相助的魔术;

蒙语颜色词“白”象征意义

蒙古语叫“*цагаан*”就是白色。蒙古国将白色是最神圣、圣洁、崇高的颜色。蒙古国学者

S.DULAM 先生从白色的来源上分析指出:“古代先民由于自然崇拜,其内心世界自然产生的代表阳光和白天的白色,逐渐赋予了明亮、圣洁、吉祥的象征意义”。¹比如浩明、雪原、羊群、奶汁、白云、毡包等等。

再看迎娶新娘的白马,迎接远方贵宾时敬献的哈达等,这一切,是多么庄严,多么圣洁!

¹С.Дулам: 《Монгол бэлгэдэл зүй, өнгийн бэлгэдэл зүй》2011, 乌兰巴托, 蒙古国。

Н.Наранбуян

例如成吉思汗收抚各部落之后，于1206年在难河源头，召集大会，挂旗兼蒙古汗国。其起的国旗颜色也是白色的。在此，白色代表者胜利，代表着希望和兴旺发达。

蒙古族原始宗教信仰里有个叫“цагаан өвгөн”的神，是保护蓄群，保护善除恶的土地、分水神、穿白衣服、白发白须，手上持龙拐杖。²这些都是蒙古民族特别尊敬白色性蓄的证明。因而“цагаан”就含有白色和吉祥的双重意思。所以蒙古人在新年穿白袍、送白色礼品表示吉祥。

而且在蒙古国有9脚白国徽，这9脚国徽是表示当国家的爱好和平、祖国万岁的意思。

现代蒙语中，“Цагаан”不仅是指白颜色，其象征意义更明确出。如指“цагаан идээ-奶食、乳制品”“цагаан сэтгэл-纯洁的心”、“цагаан сар-春节”等。在蒙古春节时都亲手做奶品，例如“马奶- айраг 奶皮- өрөм 奶油-цөцгий、奶- сүү、酸奶-тараг、酸牛奶-элгэн тараг、酸凝乳干-ааруул”等。

蒙古人白色寄寓了美好的期望，形成了一种观念：白色是富裕、美好、吉祥、如意、高尚、纯洁的象征。1) 例如，Ертөнцийн гурван цагаан 在蒙古的世界上三白诗：

Өсөхөд шүд нэг цагаан 长大时牙一白

Өтлөхөд үс нэг цагаан 变老时头发一白

Үхэхэд яс нэг цагаан 死亡时骨头一白

笔者认为，白色是蒙古民族喜爱的颜色之一，尤其是跟蒙古民族生活接近的颜色。历史文化、民情风俗、生活方式和思维特点深刻的含义。

汉蒙语颜色词象征异同

本节进步对蒙汉两国中“黑、白”颜色词的象征进行比较，得出了相同和不同的之处，并对造成文化差异的原因进行了简单的比较。

黑色：在汉语中黑色与古代中国的“黥”这种模型有关系。因为在犯人的脸上画或写字，然后用黑墨涂之，因此黑色含义有不光彩的意义。还有给人的感觉死亡和酷。

在蒙语中的黑色表示丑陋恶劣、恶毒心、不幸、不吉利。“Хар санаа-恶的、坏心眼”、“ хар хүч хар дотортой-阴险”、“ хар элгийн -冷酷的”等。

在时尚人说黑色代表神秘、高贵、高雅和悲伤等。社会流行上的语词比较相同的，例如“黑户口、黑社会、黑市、黑车、黑钱”等。总的来说黑颜色词的词义比较多，但蒙汉语中黑色词义的意义只有上面两个例子比较相同。

²张秀华：《蒙古族生活掠影》2002年，p278。

在汉语中人们常用黑色词象征“刚直、严正、无私、坚毅”等含义。因而它又象征“深沉和神秘肃穆”等含义。给人的感觉安静、稳定、严肃、庄重等。在蒙语中没有那些词义和象征。黑色来象征巨大的力量，一般年龄、身体、宫和物体。例如黑力量、云雾、大风、黄土风等，这些日常生活方式有关的。如果用“黑色”来形容事物的话，那一定是形容有毒的事物。在蒙古自古以来亲人死后家人穿黑色孝服。

白色：“白色”在汉语中词义消极方面比较多，如“唱白脸、白脸、白衣、百工、白身”等。所以在汉语中颜色词义指白色恐怖的意义。

消极方面只有本身色彩“白灾”，这指新下的雪、新鲜生奶及百合花的颜色。

“白色”在蒙语中词义是“纯洁的心、精神，高尚、幸运、吉利”等。这就是白色是蒙古人民喜爱的颜色之一。

结语

颜色词的象征意义在不同的民族文化里有很大的差异，从根本上讲，在中国文化中，颜色的象征是基于过去中国的封建统治、封建迷信及其原始、落后的科学、教育状况而形成的，所以颜色词象征意义有相当强烈的政治化和神秘化倾向。

不同文化之间颜色象征意义又都是在社会的发展、历史的沉淀中约定俗称的，是一种永久性的文化现象。它们能够语言更生动、有趣、幽默、亲切，所以我们应该予以足够的注意。每种颜色都有一定的情绪色彩。

颜色词的象征意义在不同的民族文化中有共性和也有异性，对它的使用不能仅限于词本身的意义，还要更深入地获取它们的隐含意义。就是需要了解汉蒙两国文化的异同，从本质上掌握这两颜色词在两国语言中的相同及不同语用，从而有效地进行语言交际，促进文化交流。

参考文献

- [1]初源莉, 论俄汉颜色词的引申意义[J], 黑龙江教育学院报, 2005年. (1)
- [2]叶绍宁、吴敏, 试论中西文化中颜色词语的象征意义[J], 湖南教育学院学报, 1995. (6)
- [3]张洋, 英汉颜色词对比研究[J], 长春教育学院学报, 2013. (11)
- [4]张祝祥、杜凤兰, 英汉基本颜色词“黑”、“白”的认知语义分析[J], 辽宁工学院外语系, 2007. (5)
- [5]周梅, 汉语“红”色词族的句法功能[J], 昭通师范高等专科学校学报, 2010. (3)
- [6]韩振宇, 俄汉颜色词对比与翻译[J], 吉林师范大学人文社会科学版, 2011. (5)
- [7]黄行. 颜色词的语言认知研究[J]. 中国社会科学院民族学与人类学研究所, 2011. (3)
- [8]宛容, 颜色与心理[J], 六盘水师专学报, 2000. (2)
- [9]王华, 英汉颜色词文化透视与翻译对比[J], 西安工程大学人文学院, 2010.12月号下旬刊
- [10]Д.Болдбаатар, Хятад Монгол толь бичиг[M], Гэгээ дээд сургууль, 2009
- [11]С.Дулам. Монгол бэлгэдэл зүй-Өнгийн бэлгэдэл зүй [M], 2011
- [12]Ц.Базаррагчаа. Хятад Монгол хэлний орчуулгын харьцуулсан судалгаа[M], МУИС, 1999
- [13]Ц.Өнөрбаян、А.Цог-Очир, Орчин цагийн монгол хэл[M], Монгол Улсын Боловсролын Их Сургууль, Монгол Судлалын Сургууль, 2008